"De Zimbabwanen vroegen of de Westeuropenanen eens wilden kijken naar de manier waarop ze de haringstand beheren. Het werd lacherig afgedaan als een truc om de aandacht van hun olifantenjacht af te leiden."

meegegeven, dat wij in het Westen de wijsheid niet in pacht hebben en dat we nog heel wat kunnen leren van andere culturen.
"Tanzania heeft me van mijn marxistische denkbeelden afgeholpen, al geloof ik nog wel dat de economische onderbouw van een samenleving, de verdeling van bezit en financiële middelen, bepalend zijn voor de bovenbouw. In Tanzania is het niet gelukt met de ontwikkeling en dat is een gevolg geweest van de socialistische planeconomie. De consequentie was aanhoudende armoede door een gebrek aan investeringen en onderhoud, en het doden van het initiatief bij de bevolking. De hand ophouden, die mentaliteit vierde er hoogtij. In Singapore pakken ze het anders aan. Dat is een kapitalistisch land met een sturende overheid, die zich opstelt als de hoeder van het algemeen belang. Toegegeven, het heeft geen democratisch systeem zoals wij dat kennen, maar de overheid treedt er wel stimulerend op en schept bijvoorbeeld mogelijkheden om de natuur daadwerkelijk te beschermen.
"Voor alle duidelijkheid: Singapore is niet volmaakt, dat weet ik heus wel, en op Indonesië is ook wel wat aan te merken. Maar daar hebben ze sinds Soekarno veel bereikt. En wat doet Nederland? Om even een verband met Singapore te leggen: in het Kamerdebat dat volgde op de executie van *Johannes van Damme* beweerde de regering, dat ze een staaltje van voorbeeldige stille diplomatie of iets dergelijks geleverd had. In de Kamer kreeg dat standpunt bijval, je zou bijna gaan geloven dat het waar was. Maar *Max Pam* schreef een scherpe en verhelderende column in de NRC. Hoezo, voorbeeldig?, vroeg hij. Van Damme is toch geëxecuteerd? Dat is de manier waarop de Nederlandse overheid te werk gaat. We kunnen beter eerst naar onze eigen problemen kijken, voor we anderen de les lezen."

Elektronische kerstkaart

ERIC-JAN TUININGA

De kerstkaarten hangen bij ons altijd aan een lint naast de kerstboom. Ieder jaar weer roepen ze bij mij gemengde gevoelens op: sommige zijn weeïg commercieel, andere daarentegen warm en oprecht. Vorig jaar kregen we er alweer een stuk minder, vooral vanwege onze eigen halfslachtigheid rond dit kaarterige aspect van de angelsaksische kerstcommercie. Aan de ene kant willen we niet meedoen aan die rare rage, maar toch is het ook wel leuk om van verre kennissen te horen. Na de kerst namen we ons voor om er beter over na te denken, want we kregen toch een aantal juweeltjes die de overmaat aan voorgedrukte-goede-doel kaarten deed verbleken. Soms waren de kaarten die we ontvingen uniek door hun vorm, maar meestal door hun inhoud, de sfeer of de toon.
Zoals die van de kennis die afgelopen jaar op het randje van de dood heeft gelegen en een prachtige foto van een oude abdijtrap stuurde met de tekst "Even een afstapje misschien, maar dan - goede perspectieven in '94". Maar ook enkele persoonlijk gekozen gedichten en gewoon hele lieve gedachten. In opkomst zijn de rondschrijfbrieven, korte momentopnames van een leven of een gezin. Zo'n brief geeft vaak een fascinerend en persoonlijk binnenkijkje bij een verre vriend(in).
Kennelijk kan een commercieel medium toch op een creatieve manier worden gebruikt voor intieme en persoonlijke communicatie. Maar hoe lang nog? Met het toenemende elektronische informatieverkeer beginnen steeds meer mensen het schrijven van brieven te verleren. Laatst erkende een groep van mijn studenten dat ze amper nog zelf brieven schreven; bij doorvragen bleek er al één bij die een liefdesbrief via het computernetwerk had verstuurd.
Wat blijft er over van de persoonlijke communicatie als we straks allemaal op de elektronische snelweg zijn aangesloten? Onder aanvoering van Amerika's president *Bill Clinton* wordt deze koppeling van computernetwerken en telecommunicatie zaligmakend verklaard. Europese industriëlen raken zenuwachtig bij de gedachte dat ze de boot gaan missen, schrijft Newsweek onder de kop *"How Europe is losing the technology race"*. Gelukkig zien we in Europa blijkbaar beter in dat dit als elektronisch paradijs voorgestelde peperdure speelgoed vooral ook een monomane video- en speeltjescultuur kan ontketenen. Voorlopig dus geen netwerk-communicatie bij mij thuis. Ik zit eerlijk gezegd helemaal niet te wachten op een stortvloed aan nieuwjaarswensen op mijn computerscherm. Als er dan toch een elektronische kerstwens verstuurd moet worden, dan graag de radioboodschap van onze Koningin, die ieder jaar weer duidelijk maakt dat Kerst een feest is dat perspectief moet bieden. En voor het overige gewoon terugvallen op die prachtige UNICEF- of NOVIB-kaarten met een paar warme woorden erop.